

JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA
BARAZA LA MITIHANI
MTIHANI WA UALIMU DARAJA LA A

664

MITAALA NA UFUNDISHAJI

Muda: Saa 3.

MAJIBU

Year: 2013

Maelekezo.

1. Karatasi hii ina sehemu **A**, **B** na **C**.
2. Jibu maswali **yote** katika sehemu **A** na maswali **mawili (2)** kutoka sehemu **B** na swali **moja (1)** kutoka sehemu **C**.
3. Sehemu **A** ina alama 36, sehemu **B** ina alama 40 na sehemu **C** ina alama 24.
4. Vifaa vya mawasiliano na vitu vyote visivyoruhusiwa **havitakiwi** ndani ya chumba cha mtihani.
5. Andika **namba yako ya mtihani** katika kila ukurasa wa kijitabu chako cha kujibia.

SEHEMU A (alama 36)

1. Fafanua kwa maneno yako dhana ya mtaala unaolenga maendeleo ya mtoto.

Mtaala unaolenga maendeleo ya mtoto ni mfumo wa elimu unaoweka mtoto na mahitaji yake katikati ya mchakato wa kujifunza. Mtaala huu unazingatia jinsi mtoto anavyokua kiakili, kijamii, kihisia, na kimwili, na huweka msisitizo katika shughuli shirikishi na za vitendo zinazoendana na umri wa mtoto na uwezo wake wa kuelewa.

2. Jadili njia zinazoonyesha kwamba mwanafunzi anapaswa kuwa kiangazi katika kupanga mtaala.

Mwanafunzi anapaswa kuwa kiangazi kwa sababu mahitaji yake ya kielimu na maslahi yake binafsi ndio yanapaswa kuamua maudhui na mbinu za somo, badala ya kutegemea tu maoni ya wataalamu wa elimu.

Pia, mitindo ya ujifunzaji wa wanafunzi (k.m., kujifunza kwa kuona, kusikia, au kugusa) huathiri jinsi maudhui yatakavyopangwa na kuwasilishwa, jambo linalofanya mtaala uweze kuwafikia wote.

Mtaala unapaswa kuanzia na maarifa waliyonayo wanafunzi na uzoefu wao wa maisha. Hii husaidia kuunganisha somo na uhalisia wao.

3. Tofautisha kwa ufupi kati ya mbinu ya kuelezea na mbinu ya kuiga kwa kujifunza.

Mbinu ya kuelezea inahusisha mwalimu kutoa maelezo ya kikauli kuhusu jambo fulani, huku wanafunzi wakisikiliza au kuandika. Ni mbinu inayotumia masikio zaidi.

Mbinu ya kuiga inahusisha mwanafunzi kuonyesha au kurudia utendaji uliofanywa na mwalimu au mwanafunzi mwingine. Ni mbinu inayotumia vitendo na macho zaidi.

4. Orodhesha mbinu tatu za kutathmini darasani pamoja na faida za kila moja.

Mbinu ya kwanza ni Kazi za Nyumbani na Darasani. Faida yake ni kwamba hutoa fursa kwa wanafunzi kujirekebisha wenyewe na kujifunza kwa kina nje ya darasa.

Mbinu ya pili ni Maswali ya Mdomo ya Papo kwa Papo. Faida yake ni kwamba hupima uelewa wa haraka na humpa mwalimu mrejesho wa papo hapo kuhusu uelewa wa wanafunzi.

Mbinu ya tatu ni Tathmini ya Utendaji. Faida yake ni kwamba hupima uwezo wa mwanafunzi kutumia ujuzi kivitendo, hasa katika masomo ya ufundi na sayansi.

5. Taja aina tatu za mitaala kulingana na muundo wake.

Aina ya kwanza ni Mtaala wa Somo Moja. Huu umeundwa kwa kuisitiza tofauti kati ya masomo (k.m., Hisabati tofauti na Kiswahili).

Aina ya pili ni Mtaala Shirikishi. Huu huunganisha masomo kadhaa (k.m., Kiswahili na Historia) ili kuunda uelewa kamili.

Aina ya tatu ni Mtaala wa Msingi wa Shughuli. Huu huundwa kulingana na shughuli au matukio, ambapo maarifa hupatikana kupitia utendaji.

6. Eleza umuhimu wa mapendeleo ya tathmini katika muundo wa somo.

Mapendeleo ya tathmini huwezesha mwalimu kupima kama malengo ya somo yametimizwa. Kwa kuweka aina ya tathmini (k.m., mtihani wa insha), mwalimu anajua nini cha kutilia mkazo.

Inasaidia kuhakikisha kwamba maudhui yote muhimu yanapimwa. Hii humfanya mwalimu asiruke maudhui yoyote wakati wa kufundisha.

Huwasaidia wanafunzi kujua wanatarajiwa kujua nini na jinsi ya kujifunza kwa ajili ya mtihani huo, hivyo kuongeza umakini.

7. Taja misingi mitatu ya uundaji wa mtaala yenye lengo la ufanisi.

Msingi wa kwanza ni Umuhimu kwa Jamii. Mtaala unapaswa kukuza maarifa na stadi zinazohitajika katika jamii na soko la ajira.

Msingi wa pili ni Ulinganifu wa Kiakili. Mtaala unapaswa kulingana na uwezo wa kiumri na jinsi wanafunzi wanavyojifunza.

Msingi wa tatu ni Uwezekano wa Utekelezaji. Ni lazima mtaala uweze kutekelezwa kwa kutumia rasilimali zilizopo shuleni.

8. Toa mifano ya nyenzo za kufundishia kwa somo la Hisabati zitakazosaidia ufundishaji.

Nyenzo ya kwanza ni Vifaa vya Kuhesabia. Huu hutumika kufundisha dhana za kujumlisha, kutoa, na idadi katika madarasa ya chini.

Nyenzo ya pili ni Vipimo. Hivi hutumika kufundisha dhana za kipimo, urefu, uzito, na maumbo.

Nyenzo ya tatu ni Chati za Jedwali la Kuzidisha. Hizi hutumika kuimarisha kukariri kwa haraka na kuelewa dhana za kuzidisha.

9. Taja sifa za njia ya mihadhara zinazofaa kwa walimu wa wakubwa.

Mihadhara huwezesha kuingiza maudhui mengi na ya kina kwa muda mfupi, jambo linalofaa kwa watu wazima ambao wanataka kujifunza haraka kutokana na ratiba zao.

Inasaidia kudumisha nidhamu na umakini kwa sababu watu wazima kwa kawaida huja kujifunza kwa lengo na huwa na utulivu zaidi.

Mihadhara hutoa nafasi ya maswali na majibu yenye mantiki, ambapo mwalimu anaweza kuwashirikisha walimu wazee kwa kuuliza maswali yanayohusiana na uzoefu wao wa kazi.

SEHEMU B (alama 40)

10. Tengeneza andalio la somo kwa somo la Kiswahili katika shule ya msingi ukifuata hatua zote.

Mpango wa Somo: Kiswahili – Mada: Kivumishi (Darasa la Nne)

Kipengele	Maelezo
Somo/Darasa/Wakati	Kiswahili / Darasa la Nne / Dakika 35
Mada/Mada Ndogo	Aina za Maneno / Kivumishi (Sifa ya Nomino)
Lengo la Jumla	Kufikia mwisho wa somo, wanafunzi wataweza kutambua na kutumia kivumishi.
Lengo la Utendaji	Kufikia mwisho wa somo, wanafunzi wataweza kuunda sentensi tatu kwa kutumia vivumishi sahihi.
Zana za Kufundishia	Picha za vitu (k.m. mpira, meza), Kadi za maneno (vivumishi na nomino).
Marejeo	Kitabu cha Kiswahili Darasa la Nne, Uk. 30-32.

Utangulizi: (Dakika 5) Mwalimu anauliza wanafunzi kuhusu sifa za vitu wanavyoona darasani. Anakusanya majibu na kuweka uhusiano na mada mpya ya kivumishi. Wanasikiliza na kutoa sifa za vitu.

Mada Mpya: (Dakika 10) Mwalimu anatumia kadi za maneno na picha kuelezea kivumishi kama neno linaloelezea au kupa sifa nomino. Anatoa mifano rahisi kwenye ubao. Wanafunzi wanaandika definishani na mifano miwili.

Mafunzo kwa Vitendo: (Dakika 15) Mwalimu anawagawa wanafunzi katika vikundi. Anawapa Kadi za Maneno na kuwambia waunganisha nomino na vivumishi sahihi ili kuunda sentensi. Wanashirikiana na kuunda sentensi.

Hitimisho/Tathmini: (Dakika 5) Mwalimu anawapa wanafunzi kazi ya kuunda sentensi tatu kwa kutumia vivumishi mbalimbali. Anatoa kazi ya nyumbani ya kutafuta vivumishi kumi. Wanajibu maswali na kumaliza somo.

11. Elezea uzoefu wa mazoezi ya kufundisha, ukieleza mbinu ulizotumia na matokeo yake.

Katika kipindi cha mazoezi ya kufundishia, nilitumia mbinu shirikishi ya Kazi za Vikundi na Ugizaji. Katika somo la Kemia, kwa mfano, niliwataka wanafunzi waigize atomi na mzunguko wake ili kuelewa dhana ya miungano ya kemikali.

Matokeo ya mbinu hizi yalikuwa chanya sana. Uelewa wa dhana tata uliongezeka kwa sababu wanafunzi walihusika kimwili, na walifurahia. Pia, nidhamu iliboreka kwa sababu hawakuwa na muda wa kufanya fujo.

Changamoto ilikuwa usimamizi wa rasilimali chache. Nilibidi kutengeneza vifaa vyangu vingi kwa kutumia vitu chakavu, lakini bado nilifaulu kutekeleza somo.

12. Kwa walimu waliopo kazini, taja vipengele vitatu vya msingi vya kuandaa azimio la kazi na eleza kwa kifupi.

Kipengele cha kwanza ni Uchambuzi wa Mtaala. Huu ni mchakato wa kuchambua na kugawa maudhui yote ya somo kwa wiki zote za muhula.

Kipengele cha pili ni Malengo ya Somo/Wiki. Haya huonyesha nini mwalimu anataka kufundisha na nini mwanafunzi anapaswa kujua mwisho wa kila wiki.

Kipengele cha tatu ni Marejeleo na Zana. Hiki huanisha vitabu na vifaa vyote vitakavyotumika, ili mwalimu ajiandae mapema na kuhakikisha somo linafanyika.

13. Jadili matatizo yanayoweza kuibuka ikikutwa ufundishaji haujaandaliwa vizuri.

Matatizo ya kwanza ni kutokamilika kwa mtaala na kukosa kwa uelewa wa kina. Mwalimu atatumia muda mwingi kwenye mada zisizofaa na ataruka mada muhimu, na kusababisha wanafunzi kukosa msingi wa masomo.

Kutokuwa na maandalizi husababisha upotevu wa muda darasani. Mwalimu hutumia muda mwingi kufikiria cha kufanya au kutafuta vifaa, jambo linalopunguza muda wa kufundishia.

Tatizo jingine ni kupungua kwa motisha na nidhamu ya wanafunzi. Somo lisiloandaliwa vizuri huwa la kuchosha na halina ubunifu, jambo linalowafanya wanafunzi wafanye fujo.

SEHEMU C (alama 24)

14. Umepangiwa darasa lenye wanafunzi wasiojali sheria za darasa, jadili mikakati ya kudhibiti na kufundisha kwa ufanisi.

Nitatumia mkakati wa kuanzisha sheria chache na wazi za darasa na kuzijadili na wanafunzi ili wawe na umiliki nazo. Ni muhimu kuwa thabiti katika kutekeleza sheria hizo.

Nitatumia mbinu za ufundishaji zinazoendelea na shughuli shirikishi sana. Kuwaweka wanafunzi wote na shughuli kunazuia fursa ya kufanya fujo na kutojali sheria.

Nitatumia mfumo wa utambuzi Chanya, nikitoa sifa au tuzo ndogo kwa wanafunzi wanaofuata sheria. Hii huwapa wengine motisha ya kuiga tabia nzuri.

Nitatumia mkakati wa faragha kwa wanafunzi wanaoendelea kukiuka sheria. Badala ya kuwaaibisha mbele ya darasa, nitazungumza nao kibinafsi au kuwasiliana na wazazi wao.

15. Elezea namna vifaa vya kufundishia vinavyoweza kuboresha ufahamu katika somo fulani.

Vifaa vya kufundishia husaidia kufanya dhana za nadharia zionekane au zigusike. Kwa mfano, katika somo la Biolojia, muundo wa moyo hufanya ufahamu wa jinsi moyo unavyofanya kazi kuwa rahisi.

Vinahudumia mitindo tofauti ya kujifunza. Vinawezesha wanafunzi wanaojifunza kwa kuona au kugusa, ambao huweza kushindwa kuelewa kwa maelezo ya kikauli tu, kujenga uelewa wao.

Vifaa husaidia kuhifadhi habari akilini kwa muda mrefu. Kuona na kugusa kitu huunda kumbukumbu yenye nguvu kuliko kusikia tu, hivyo kuongeza ufahamu.

16. Jadili umuhimu wa kutathmini mazoezi ya kufundishia yaliyofanywa kwa kipindi kirefu.

Tathmini ya muda mrefu inatoa picha kamili na ya kweli ya uwezo wa mwalimu mwanafunzi. Haipimi tu ufundishaji wa somo moja bali uwezo wake wa kupanga, kudhibiti, na kufundisha kwa miezi kadhaa.

Inawezesha urejeleaji na marekebisha ya kina. Mwalimu msimamizi anaweza kutoa ushauri wa kitaalamu na mwalimu mwanafunzi ana nafasi ya kurekebisha makosa yake.

Ni muhimu kwa udhibiti wa ubora wa ualimu. Inasaidia chuo kujua ufanisi wa programu yao na kumthibitisha mwalimu mwanafunzi kama anafaa kuingia katika taaluma.